

ישראל - מדינה אשכנזית?

מאת שזום כהן

17% ענו שלא נתקלו בהפליה בעצמם, אולם ידוע להם היטב שקיימת הפליה כזאת, ביחוד בשכבות העניות יותר. כאן יש לקחת בחשבון שדוקא אנשים ידועי-שם אינם נוטים להודות שנתקלו בהפליה, אפילו אם נכון הדבר. 12% סירבו לענות בכללי ורק 3% - שלושה אנשים מתוך מאה - הכריזו שלדעתם אין הפליה עדתית בישוב.

אין סיכויים שונים

מספרים אלה יש להם משמעות עמוקה. הנה אין להכחיש שאנשים מבני העדה הספרדית הצליחו לחדור לצמרת החיים במדינה. יש לנו שר ספרדי (שר המשטרה), סגן-מפקח-משטרה ספרדי (מר נחמיאס), צירי כנסת ספרדיים (חלקם הוכנסו לרשימות רק כדי למשוך קולות של עדות המזרח), שחקנים ספרדיים, משוררים ספרדיים. לעומת זאת התלונן גם ראש הממשלה שאין מבני עדות המזרח בצמרת הצבא. אולם השאלה היא: האם מנהיג מפלגה, שחקן או עתונאי ספרדי מצליח להגיע לצמרת מקצועו באותה דרך כמו חברו ה"אשכנזי", או שמא עליו להתאמץ יותר כדי להגיע לאותה רמה? במלים אחרות: האם יש אותם הסיכויים לאשכנזי ולספרדי בכל מקצוע שהוא? לפי המספרים שציטטנו דעת הספרדים היא שלא.

צורות ההפליה

ל"אשכנזים" רבים תבוא עובדה זו כהפתעה, והם אף יכחישוה בתוקף. הן בשום מוסד או חברה אין תקנה האוסרת להעסיק ספרדים, או המעניקה זכויות-יתר לאשכנזים. ובכן מניין באה ההפליה? סוד ההפליה הוא - שהמפלה אף אינו מרגיש בה. היא תת-הכרתית. המעביד, מנהל משרד ממשלתי, מזכיר לשכה "אשכנזי" -- כשבאים אליהם שני מועמדים, האחד אשכנזי, והשני מבני עדות המזרח, יתן ב-90% של המקרים את התפקיד לאשכנזי. הוא יעשה זאת באופן אוטומטי, בלי כל היסוס, אף מבלי להרגיש בזאת. הוא יהיה פשוט משוכנע שהאשכנזי יתאים לו יותר, שהוא מוכשר יותר, ובהיותו משוכנע בכך באופן אינסטינקטיבי לא יעלה כלל על דעתו לבדוק את הדבר. אך אם האשכנזי אינו מרגיש בכך, הרי הספרדי יחוש את הדבר ביתר חריפות. הוא נתקל בתופעה זו עוד בכיתה א' של בית הספר, בין ילדי הרחוב (הקוראים לו "פרנק פארך"). התוצאה: תסביך נחיתות המחליש לרוב את כחו, ורק לעתים רחוקות ידרבן אותו למאמץ כפול. בקיצור - הספרדי במדינת ישראל הוא כיהודי בארצות ה"גויים". (והצלחתם הבלתי-יריגילה של יהודים מעטים לא שינתה מעולם את העובדה שהיתה קיימת הפליה חזקה וכללית כלפי המוני היהודים).

לקראת רוב "מזרחי"?

מצב זה מסוכן עוד יותר נוכח העובדה שמספר בני "עדות המזרח" (אשר ה"ספרדים" - בני בולגריה, תורכיה, יוון ומצרים - מהווים בה את ה"אריסטוקרטיה") עולה במהירות בישראל.

כיום מהווים בני עדות המזרח 31% מהאוכלוסיה העברית בישראל. אולם בקרב עדות המזרח גדול מאד אחוז הגילים הצעירים (ילדים בני 9-5 מהווים בין האשכנזים 8%, בין הספרדים - 13.4%, בין העיראקים והצפון-אפריקאים 15%, ובין הכורדים 19%). בעליה החדשה מהווים בני עדות המזרח כיום 60% - ושוב יש לקחת בחשבון שאחוז זה כולל מספר רב מאד של ילדים.

הילודה בקרב עדות המזרח עולה במדינה כפליים על זו של האשכנזים. אמנם יורד אחוז הילודה בין עדות המזרח בהתמדה, אך אחוז התמותה יורד בקצב מהיר עוד יותר.

(המשך בעמוד 12)

לא מכבר שמעתי אשה באה בימים, עסקנית ידועה באחד המוסדות. מתאוננת מרה על אסון שקרה לה: בנה הבכור נשא אשה. "מדוע את מתאוננת?" שאלה בתמהון, "הן זוהי הזדמנות לשמחה". "אינכם מבינים", ענתה. "הוא נשא לאשה בתו של...". וכאן הוכירה שם הידוע לכל.

"איזה מזל!" אמרו בני שיחה, "הלא זה אחד הסוחרים העשירים ביותר בארץ". האשה עצמה היתה חסרת אמצעים וחיתה על משכורתה הלאומית. "עוד אינכם מבינים", התרגשה, "הריהו ספרדי!"

85% - הפליה

שיחה זו הפנתה את מבטנו לאחת הבעיות הישנות-ישונות - בעית העדות. כבר דשו בה כה הרבה עד כי נמאס לטפל בה, וכך נדמה כאילו ירדה מהפרק. אבל סרוב לדון בבעיה איננו פותר אותה. שאלתי 100 איש מבני העדה הספרדית, בני כל השכבות החברתיות, אם סבורים הם שדבר היותם ספרדים הפריע להם בורכס בחיים, בחברה ובמקצוע. התוצאות: 68 ענו כסירוש - כן. הם נתקלו בהפליה עדתית בחיים האישיים.

האם ניתן להם סיכוי הוגן בחיים? 68% מבני העדה הספרדית סבורים שלא. ובכל זאת מגיעים בני עדות המזרח ל-31% באוכלוסיה העברית, ובעוד שני דורות יהיו רוב מוחלט.

